

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana. Dopuštenje za ponovno objavljivanje ovog sažetka dano je isključivo u svrhu uključivanja u HUDOC bazu podataka Suda.

© Office of the Representative of the Republic of Croatia before the European Court of Human Rights. All rights reserved. Permission to re-publish this summary has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Bureau de l'Agent de la République de Croatie devant la Cour européenne des droits de l'homme. Tous droits réservés. L'autorisation de republier ce résumé a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

SAŽETAK PRESUDE

SCHMIDT I ŠMIGOL PROTIV ESTONIJE PRESUDA VIJEĆA OD 28. STUDENOG 2023. ZAHTJEVI BR. 3501/20 I DR.

*Uzastopno i učestalo korištenje stegovne mjere upućivanja zatvorenika u samicu
uzrok povrede članka 3. Konvencije*

ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva svoju su zatvorsku kaznu izdržavali u Zatvoru u Viru. Tijekom služenja kazne, podnositeljima je opetovano izricana stegovna mjera upućivanja u samicu, mahom zbog odbijanja obavljanja svojih radnih dužnosti. S obzirom da estonskim zakonodavstvom nije bila ograničena mogućnost uzastopnog izricanja predmetne stegovne mjere te učestalosti njezinog izricanja, uzastopno upućivanje u samicu dovelo je do toga da je prvi podnositelj zahtjeva u samici neprekinuto proveo 566 dana, a drugi podnositelj 482 dana. Pored toga, prvi podnositelj zahtjeva je u razdoblju koje je prethodilo neprekidnom boravku u samici, također proveo više razdoblja u samici u trajanju od 30 do 69 dana, s tek kraćim prekidima boravka u standardnom zatvorskom režimu. Podnositelji zahtjeva su u nacionalnom postupku zatražili naknadu za pretrpljenu nematerijalnu štetu zbog opisanog načina izvršavanja kazne zatvora i stegovnih mjera te su njihov zahtjev u Estoniji ispitali sudovi sve tri razine nadležnosti. Konačno, presudom Vrhovnog suda utvrđeno je da su gore navedena dva duga razdoblja neprekinutog izvršenja stegovne mjere upućivanja u samicu bila nezakonita zbog čega je taj sud prvom podnositelju zahtjeva dodijelio 1.700 EUR, a drugom podnositelju 1.500 EUR. U odnosu na kraće boravke prvog podnositelja u samici, Vrhovni sud je, analizirajući svaku izrečenu stegovnu mjeru zasebno, utvrdio da su bile u skladu sa zakonom i da nisu predstavljali zlostavljanje.

PRIGOVORI

Unatoč tome što im je u nacionalnom postupku dosuđena neimovinska šteta zbog uvjeta u zatvoru, podnositelji su smatrali da i dalje imaju status žrtve, te su pred ESLJP-om prigovorili da je uzastopno izvršavanje stegovne mjere boravka u samici dovelo do povrede članka 3. Konvencije.

OCJENA ESLJP-a

Europski sud je ponovio da lišenje slobode često uključuje element patnje ili poniženja. Međutim, to ne znači da boravak u zatvorskoj ustanovi te zabrana kontakta zatvoreniku s drugim zatvorenicima iz sigurnosnih, stegovnih ili zaštitnih razloga sama po sebi predstavlja nečovječno postupanje ili nedopušteno kažnjavanje (*Ramirez Sanchez protiv Francuske* [VV]¹, br. 59450/00, stavak 119., ECHR 2006-IX). Ipak, države članice moraju paziti da predmetne mjere i smještaj u takvim uvjetima ne izlaže zatvorenika teškoćama koje bi intenzitetom nadilazile onu neizbježnu razinu patnje koja je svojstvena lišenju slobode. U kontekstu smještaja zatvorenika u samicu, ESLJP je ponovio da dugoročni boravak u samici bez odgovarajućih mentalnih i fizičkih stimulacija može dovesti do pogoršanja društvenih i mentalnih sposobnosti (*Razvyazkin protiv Rusije*, br. 13579/09, stavak 104., 3. srpnja 2012.). Stoga se smještaj u samicu, čak i u slučajevima koji uključuju samo relativnu izolaciju, može odrediti samo iznimno uz primjerena postupovna jamstva i nakon što su poduzete sve mjere opreza (*Rzakhanov protiv Azerbajdžana*, br. 4242/07, stavak 139., 4. srpnja 2013.). Određivanje smještaja u samicu na neodređeno vrijeme, to jest u dugim i uzastopnim vremenskim razdobljima, načelno je nespojivo s člankom 3. Konvencije, osim ako država može ponuditi uvjerljive razloge za postojanje iznimnih okolnosti koje bi mogle opravdati takvu praksu i pokazati da se takvoj stegovnoj kazni pribjegava samo kao posljednjoj opciji. ESLJP je uputio i na Pravila Nelsona Mandele² i Europska zatvorska pravila³, iz kojih također proizlazi da se boravak u samici treba samo iznimno određivati i kao krajnja mjera.

Ocjenjujući zakonodavni okvir u Estoniji i praksu određivanja stegovne mjere boravka u samici u Zatvoru u Viru u svjetlu iznesenih općih načela i međunarodnih standarda, ESLJP je utvrdio da je sukladno Zakonu o izvršavanju kazne zatvora stegovnu mjeru upućivanja u samicu bilo moguće odrediti u trajanju do 45 dana za pojedinačni stegovni prijestup te da zakonom nije bilo određeno koliko puta takva mjera može biti određena uzastopno, niti koliki mora biti vremenski razmak između izvršavanja dvije uzastopne stegovne mjere. Usporedbe radi, ESLJP je primijetio da je određivanje stegovne mjere upućivanja u samicu do 45 dana za pojedinačan stegovni prijestup, bilo tri puta dulje od maksimalnog razdoblja koje je predviđeno Pravilima Nelsona Mandele ili preporukama Europskog odbora za sprječavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT). Pritom, bilo kakvo vremensko ograničenje

¹ Sažetak presude dostupan je i na [hrvatskom jeziku](#).

² [Rezolucija A/RES/70/175 Opće skupštine Ujedinjenih naroda o minimalnim standardnim pravilima Ujedinjenih naroda za postupanje sa zatvorenicima](#) tzv. Pravila Nelsona Mandele

³ [Europska zatvorska pravila](#) koje je sastavilo Vijeće Europe

duljine trajanja stegovne mjere upućivanja u samicu postaje bezvrijedno, ako ujedno nije ograničeno koliko puta se može uzastopno izvršiti i nije određen vremenski razmak između dvije pojedine mjere. Također, analizirajući činjenična utvrđenja iz predmeta podnositelja i način kako se mjera upućivanja u samicu koristila, razvidno je da estonske vlasti predmetnu stegovnu mjeru nisu koristile samo iznimno i kao krajnju opciju.

Slijedom navedenog, ESLJP je došao do istog zaključka kao i estonski Vrhovni sud koji je utvrdio da je dugo razdoblje neprekinutog boravka podnositelja u samici, 566 dana za prvog podnositelja i 482 dana za drugog podnositelja, bilo protivno članku 3. Konvencije. ESLJP je utvrdio da podnositelji nisu bili apsolutno izolirani tijekom boravka u samici jer su ostvarivali pravo na dodir s vanjskim svijetom kako putem odobrenih kraćih posjeta tako i dopisivanjem te telefonskom komunikacijom. Oba podnositelja također su neko vrijeme tijekom boravka u samici pohađala socijalne programe te su imali sastanke s inspektorom, kazneno-probacijskim službenicima, te u nešto manjoj mjeri sa zatvorskim kapelanom, psihologom ili psihijatrom. ESLJP je cijenio i činjenicu da su podnositeljima bila osigurana i potrebna postupovna jamstva te da su mogli pred nacionalnim tijelima i sudovima osporiti način na koji su stegovne mjere upućivanja u samicu u njihovom slučaju bile izvršavane. Njihovi prigovori ocijenjeni su na tri razine nadležnosti, a domaći sudovi izvršili su detaljnu analizu donošenja stegovne mjere te uvjeta njihovog smještaja u samicu te su ponudili detaljna obrazloženja svojih odluka. Što se tiče medicinske pomoći, iz medicinske dokumentacije vidljivo je da su oba podnositelja zahtjeva bila pod redovitim liječničkim nadzorom, te da ništa ne ukazuje na to da je dugo razdoblje boravka u samici imalo negativan utjecaj na njihovo fizičko zdravlje. Međutim, ESLJP je ponovno naglasio kako se socijalna izoliranost može negativno odraziti na mentalno zdravlje pojedinca te da se od zatvorenika koji su dugotrajno smješteni u samicu ne može očekivati da imaju potrebnu svijest i sposobnost identificirati vlastite probleme mentalnog zdravlja i zatražiti specijaliziranu intervenciju koja im je potencijalno potrebna (*Maslák protiv Slovačke (br. 2)*, br. 38321/17, stavci 189.-191., 31. ožujka 2022.). S tim na umu, ESLJP je utvrdio da psihološka i psihijatrijska podrška koju su podnositelji dobivali u samici nije bila dostatna, ali i da redoviti pristup psihologu ili psihijatru ne može sam po sebi opravdati dugotrajan i neprekinut smještaj u samci.

Za razliku od estonskih sudova, ESLJP je utvrdio da su i kraći boravci prvog podnositelja u samici bili protivni jamstvima iz članka 3. Konvencije. Naime, iako naizmjenično izvršavanje zasebnih zakonitih i razmjernih stegovnih kazni s razumno dugim razdobljima provedenim u redovnom zatvorskom režimu nije nužno bilo protivno Konvenciji, ESLJP nije mogao zanemariti činjenicu da je podnositelj zahtjeva proveo približno 8 od 11 mjeseci u samici prije nego li je uslijedilo razdoblje od 566 dana neprekidnog boravka u samici. Posljedično, u razdoblju od ukupno dvije i pol godine, prvi podnositelj je tek nešto više od dva mjeseca proveo u redovnom zatvorskom režimu, a zbog čega je ESLJP utvrdio da je bio izložen teškoćama koje su intenzitetom nadilazile neizbježnu razinu patnje koja je svojstvena lišenju slobode. ESLJP je istaknuo da što su duža razdoblja samice, duža bi trebala biti i razdoblja smještaja zatvorenika u redovnim zatvorskim uvjetima, kako bi mu se omogućilo druženje i sudjelovanje u drugim zatvorskim aktivnostima te suzbili negativni učinci koje socijalna izolacija ima na mentalno zdravlje. ESLJP je prihvatio da zbog niza sigurnosnih problema s kojima se zatvorske vlasti

suočavaju nije uvijek moguće obustaviti ili odgoditi primjenu neke sigurnosne ili stegovne mjere, ali ukupan boravak prvog podnositelja u samici bio je neprihvatljivo dug.

U odnosu pak na prigovor estonske vlade da podnositeljima ne pripada status žrtve jer im je u nacionalnom postupku priznata povreda prava koja se jamče člankom 3. Konvencije te dodijeljena naknade pretrpljene neimovinske štete, ESLJP je ponovio da visina naknade dosuđene pretrpljene neimovinske štete ne smije biti nerazumna u usporedbi s naknadama koje je ESLJP dosudio u sličnim predmetima (*Rzakhanov protiv Azerbajdžana*, br. 4242/07, stavak 89., 4. srpnja 2013., *Razvyazkin protiv Rusije*, br. 13579/09, stavak 155., 3. srpnja 2012.). Posljedično, ESLJP je utvrdio da dodijeljena naknada od 1.700 odnosno 1.500 EUR nije bila dostatna s obzirom na prirodu i trajanje povrede njihovih prava prema članku 3. Konvencije, te je prigovor vlade u pogledu statusa žrtve podnositelja odbacio.

Zaključno, ESLJP je utvrdio da je došlo do povrede članka 3. Konvencije u odnosu na oba podnositelja zbog dugotrajnog i neprekinutog boravka u samici, a u slučaju prvog podnositelja povreda je utvrđena i za kraće boravke u samici koje su mu neposredno prethodili.

PRAVEDNA NAKNADA

12.500 EUR prvom i 8.300 EUR drugom podnositelju na ime neimovinske štete
1.900 EUR na ime troškova i izdataka drugom podnositelju